

SERMO CCLXXX¹.

In Natali Martyrum Perpetuæ et Felicitatis, I (8).

I. HODIERNUS dies anniversaria replicatione nobis in memoriam revocat, et quodam modo repræsentat diem, quo sanctæ famulæ Dei Perpetua et Felicitas coronis martyrii decoratæ, perpetua felicitate floruerunt, tenentes nomen Christi in prælio, et simul inveniunt etiam suum nomen in præmio. Exhortationes earum in divinis revelationibus, triumphosque passionum, cum legerentur, audivimus; eaque omnia verborum digesta et illustrata luminibus, aure percepimus, mente spectavimus, religione honoravimus, charitate laudavimus. Debetur tamen etiam a nobis tam devotæ celebritati sermo sollemnis, quem si meritis earum imparem profero, impigrum tamen affectum gaudio tantæ festivitatis exhibeo. Quid enim gloriosius his foeminis, quas viri mirantur facilius, quam imitantur? Sed hoc illius potissimum laus est, in quem credentes, et in cuius nomine fideli studio concurrentes, secundum interiorem hominem, nec masculus, nec foemina inveniuntur, ut etiam in his quæ sunt foeminæ corpore, virtus mentis sexum carnis abscondat, et in membris pigeat cogitare, quod in factis non potuit apparere. Calcatus est ergo draco pede casto et victore vestigio, cum erectæ demonstrarentur scalæ, per quas beata Perpetua iret ad

¹ Alias de Diversis 103.

Deum. Ita caput serpentis antiqui, quod fuit præcipitium foeminæ cadenti, gradus factum est ascendenti.

II. Quid hoc spectaculo suavius? quid hoc certamine fortius? quid hac victoria gloriosius? Tunc cum bestiis sancta objicerentur corpora, toto amphitheatro fremebant gentes, et populi meditabantur inania. Sed qui habitat in cælis, irridebat eos, et Dominus subsannabat eos¹. Nunc autem posteri illorum, quorum voces in carnem Martyrum impie sæviebant, merita Martyrum piis vocibus laudant. Neque tunc tanto concursu hominum ad eos occidendos cavea crudelitatis impleta est, quanto nunc ad eos honorandos Ecclesia pietatis impletur. Omni anno spectat cum religione charitas, quod uno die cum sacrilegio commisit impietas. Spectaverunt et illi, sed longe voluntate dissimili. Illi clamando faciebant, quod mordendo bestię non implebant. Nos autem et quod fecerunt impii, miseramur, et quod pii passi sunt, veneramur. Illi viderunt oculis carnis, quod cordis immanitati refunderent; nos aspicimus oculis cordis, quod illis ereptum est, ne viderent. Illi mortua lætati sunt corpora Martyrum, nos mentes mortuas dolemus illorum. Illi sine lumine fidei Martyres putaverunt extinctos, nos fidelissimo intuitu cernimus coronatos. Denique illorum insultatio facta est nostra exultatio. Et hæc quidem religiosa et sempiterna: illa vero tunc impia, nunc plane jam nulla.

III. Præmia Martyrum, charissimi, maxima credimus, et rectissime credimus. Sed si certamina diligenter intueamur, nequaquam illa tam magna esse mirabimur. Nam vitæ hujus quamvis laboriosæ ac temporalis, tamen tanta dulcedo est, ut cum homines non possint efficere ne moriantur, tamen multis et magnis conatibus agant ne cito moriantur. Pro morte auferenda nihil fieri potest, et pro

¹ Psal. II, 1-5.

ea differenda fit quidquid potest. Certe omni animæ laborare molestum est : et tamen etiam ab his, a quibus nihil seu boni, seu mali, post hanc vitam speratur, omnibus laboribus agitur, ne labor omnis morte finiatur. Quid illi, qui vel errore post mortem futuras falsas et carnales delicias suspicantur, vel recta fide quietem quamdam ineffabiliter tranquillissimam et beatissimam sperant, nonne etiam ipsi satagunt, et magnis curis agunt ne cito moriantur? Quid sibi enim aliud volunt pro victu necessario tot labores, tanta servitus, sive medicinæ, sive aliorum obsequiorum, quam vel exigunt ægroti, vel exhibetur ægrotis, nisi ne ad terminum mortis cito veniatur? Quanti itaque comparanda est in futura vita nulla mortis illatio, cujus tam pretiosa est in hac vita sola dilatio? Tanta quippe est etiam hujus ærumnosæ vitæ nescio quæ suavitas, tantusque in natura utcumque viventium horror mortis, ut nec illi mori velint, qui per mortem ad vitam transeunt, in qua mori non possint.

IV. Hanc igitur vivendi tantam jucunditatem metumque moriendi charitate sincera, spe certa, fide non ficta Martyres Christi præcipua virtute contemnunt. In his promittentem minantemque mundum post tergum relinquentes, in anteriora se extendunt. Hæc varie sibilantis calcantes caput serpentis ascendunt. Omnium quippe victor est cupiditatum, qui tanquam tyrannum subjugat amorem vitæ hujus, cujus satellites sunt omnes cupiditates. Nec est omnino quo in hac vita vinculo teneatur, quisquis vitæ ipsius amore non tenetur. Timori autem mortis et corporales dolores solent utcumque conferri. Nam aliquando ille, aliquando iste vincit in homine. Mentitur tortus, ne moriatur; mentitur et moriturus, ne torqueatur. Verum dicit, non ferendo tormenta, ne pro se mentiendo torqueatur. Sed superet horum quilibet in

mentibus quibuslibet. Martyres Christi pro nomine et justitia Christi utrumque vicerunt: nec mori, nec dolere timuerunt. Vicit in eis qui vixit in eis; ut qui non sibi, sed illi vixerunt, nec mortui morerentur. Ipse eis exhibebat spiritales delicias, ne sentirent corporales molestias; quantum non defectioni, sed exercitationi sufficeret. Nam ubi erat illa fœmina, quando ad asperrimam vaccam se pugnare non sensit, et quando futurum esset quod jam fuerat, inquisivit? Ubi erat? Quid videns, ista non viderat? Quo fruens, ista non senserat? Quo amore alienata, quo spectaculo avocata, quo poculo inebriata? Et adhuc hærebat nexibus carnis, adhuc moribunda membra gestabat, adhuc corruptibili corpore gravabatur. Quid cum resolutæ his vinculis animæ Martyrum post labores periculosi certaminis, triumphis angelicis exceptæ atque relectæ sunt, ubi non eis dicitur: Implete quod jussi; sed, Accipite quod promisi? Qua nunc jucunditate spiritualiter epulantur? Quam securi in Domino, et quam sublimi honore gloriantur, quis terreno docere possit exemplo?

V. Et hæc quidem vita, quam nunc beati Martyres habent, quamvis jam nullis possit sæculi hujus felicitatibus vel suavitatibus comparari, parva particula promissionis agitur, imo solatium dilationis. Veniet autem retributionis dies, ubi corporibus redditis, totus homo recipiat quod meretur. Ubi et illius divitis membra quæ quondam temporali purpura decorabantur¹, æterno igne torreantur, et caro pauperis ulcerosi mutata inter Angelos fulgeat: quamvis etiam nunc ille guttam ex digito pauperis apud inferos sitiatur, et ille in sinu Justi deliciose requiescat. Sicut enim plurimum distat inter læticias miseriasve somniantium et vigilantium; ita multum interest inter tormenta vel gaudia mortuorum et resurgentium: non quod spiritus

¹ Luc. xvi, 19.

defunctorum sicut dormientium necesse sit falli; sed quod alia est animarum sine ullis corporibus requies, alia cum corporibus cœlestibus claritas et felicitas Angelorum, quibus æquabitur resurgentium multitudo fidelium: in qua gloriosissimi Martyres præcipua sui honoris luce fulgebunt, ipsaque corpora in quibus indigna tormenta perpassi sunt, eis digna in ornamenta vertentur.

VI. Unde solemnitates eorum, sicut facimus, devotissime celebremus, sobria hilaritate, casta congregatione, fideli cogitatione, fidenti prædicatione. Non parva pars imitationis est, meliorum congaudere virtutibus. Illi magni, nos parvi: sed benedixit Dominus pusillos cum magnis¹. Præcesserunt, præminuerunt. Si eos sequi non valemus actu, sequamur affectu: si non gloria, certe lætitia: si non meritis, votis: si non passione, compassione: si non excellentia, connexione. Non nobis parum videatur quod ejus corporis membra sumus, cujus et illi, quibus æquiparari non possumus. « Quia si unum membrum patitur, compatiuntur omnia membra; ita cum glorificatur unum membrum, congaudent omnia membra². » Gloria capiti, unde consulitur et superioribus manibus, et infimis pedibus. Sicut ille unus animam suam pro nobis posuit: ita et imitati sunt Martyres, et animas suas pro fratribus posuerunt; atque ut ista populorum tanquam germinum copiosissima fertilitas surgeret, terram suo sanguine irrigaverunt. Fructus laboris ergo illorum etiam nos sumus. Miramur eos, miserantur nos. Gratulamur eis, precantur pro nobis. Illi corpora sua tanquam vestimenta straverunt, cum pulvis Dominum portans in Jerusalem duceretur³: nos saltem velut ramos de arboribus cædentes, de Scripturis sanctis hymnos laudesque decerpimus, quas in commune gaudium proferamus. Omnes tamen eidem Domino paremus,

¹ Psal. cxiii, 13. — ² 1 Cor. xii, 26. — ³ Matth. xxi, 7, et seqq.

eundem magistrum sequimur, eundem principem comitamur, eidem capiti subjungimur, ad eandem Jerusalem tendimus, eandem sectamur charitatem, eandemque amplectimur unitatem.

SERMO CCLXXXI¹.

In Natali Martyrum Perpetuæ et Felicitatis, II.

I. REFULGET et præeminet inter comites Martyres et meritum et nomen Perpetuæ et Felicitatis, sanctarum Dei famularum. Nam ibi est corona gloriosior, ubi sexus infirmior. Quia profecto virilis animus in foeminas majus aliquid fecit, quando sub tanto pondere fragilitas foeminea non defecit. Bene inhæserant uni viro, cui virgo casta unica exhibetur Ecclesia². Bene, inquam, inhæserant illi viro, a quo virtutem traxerant, qua resisterent diabolo: ut foeminæ prosternerent inimicum, qui per foeminam prostraverat virum. Ille in eis apparuit invictus, qui pro eis factus est infirmus. Ille eas ut meteret, fortitudine implevit, qui eas ut seminaret, semetipsum exinanivit. Ille eas ad hos honores laudesque perduxit, qui pro eis opprobria et crimina audivit. Ille fecit foeminas viriliter et fideliter mori, qui pro eis dignatus est de foemina misericorditer nasci.

II. Delectat autem piam mentem tale spectaculum contueri, quale sibi beata Perpetua de se ipsa revelatum esse narravit, virum se factam certasse cum diabolo. Illo quippe certamine in virum perfectum etiam ipsa currebat, in mensuram ætatis plenitudinis Christi³. Merito ille vetus

¹ Alias de Diversis 104. — ² 2 Cor. xi, 2. — ³ Ephes. iv, 13.

ac veterator inimicus, ne ullas præteriret insidias, qui per foeminam deceperat virum, quia viriliter secum agentem foeminam sensit, per virum eam superare tentavit. Nec maritum supposuit, ne illa quæ jam superna cogitatione habitabat in cœlis, suspicionem desiderii carnis erubescendo permaneret fortior; sed patrem verbis deceptionis instruxit, ut religiosus animus, qui non molliretur voluptatis instinctu, pietatis impetu frangeretur. Ubi sancta Perpetua tanta patri moderatione respondit, ut nec præceptum violaret, quo debetur honor parentibus, nec dolis cederet, quibus altior¹ agebat inimicus. Qui undique superatus, eundem patrem ejus virga percuti fecit; ut cujus verba contempserat, saltem verbera condoleret. Ibi vero doluit illa senis parentis injuriam; et cui non præbuit assensum, servavit affectum. Oderat quippe in illo stultitiam, non naturam; et ejus infidelitatem, non originem suam. Majore igitur gloria tam dilectum patrem male suadentem fortiter repulit, quem vapulantem videre sine mœrore non potuit. Proinde et dolor ille nihil retraxit robori fortitudinis, et aliquid addidit laudibus passionis. « Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in » bonum². »

III. Felicitas vero etiam in carcere prægnans fuit. In parturiendo foemineam conditionem foeminea voce testata est. Non aberat Evæ poena, sed aderat Mariæ gratia. Exigebatur quod mulier debebat: opitulabatur quem virgo pepererat. Denique editus est partus, immaturo mense maturus. Actum est enim divinitus, ut non suo tempore onus uteri poneretur, ne suo tempore honor martyrii differretur. Actum est, inquam, divinitus, ut indebito die foetus ederetur, dum tamen tanto comitatu debita Felicitas redderetur: ne si defuisset, non solum socia Mar-

¹ Forte astutior. — ² Rom. viii, 28.

tyribus, verum etiam ipsorum Martyrum præmium defuisse videretur. Hoc enim erat nomen ambarum, quod munus est omnium. Nam cur omnia Martyres perferunt, nisi ut perpetua felicitate glorientur? Hoc ergo illæ vocabantur, ad quod cuncti vocantur. Et ideo cum esset in illo certamine plurimus comitatus, harum duarum nominibus omnium est significata perennitas, omnium signata solemnitas.

SERMO CCLXXXIII¹.

In Natali Martyrum Perpetuæ et Felicitatis, III.

I. DUARUM sanctarum Martyrum festum diem hodie celebramus, quæ non solum eminuerunt excellentibus in passione virtutibus, verum etiam pro tanto labore pietatis mercedem suam cæterorumque sociorum propriis vocabulis signaverunt. Perpetua quippe et Felicitas nomina duarum, sed merces est omnium. Neque enim omnes Martyres in certamine passionis atque confessionis ad tempus fortiter laborarent, nisi ut perpetua felicitate gauderent. Divina ergo providentia gubernante istæ non solum Martyres, verum etiam conjunctissimæ comites, sicut factum est, esse debuerunt, ut unum suæ gloriæ diem signarent, communemque solemnitatem celebrandam posteris propagarent. Sicut enim exemplo gloriosissimi certaminis ut imitetur hortantur; ita suis nominibus munus inseparabile nos accepturos esse testantur. Ambæ invicem teneant,

¹ Alias de Diversis 105.

invicem nectant. Alteram sine altera non speramus. Nam nec prodest perpetua, si felicitas non sit; et felicitas deserit, si perpetua non sit. Hæc de vocabulis Martyrum, quibus consecratus est dies, pro tempore pauca suffecerint.

II. Quod autem attinet ad istas quarum sunt ista vocabula, sicut audivimus, cum earum passio legeretur, sicut memoriæ traditum novimus, istæ tantarum virtutum atque meritorum, non solum fœminæ, verum etiam mulieres fuerunt. Quarum altera et mater, ut ad infirmitatem sexus impatientior adderetur affectus, ut in omnibus eas hostis attentans, tanquam non valentes dura et crudelia persecutionis onera sustinere, cessuras sibi continuo, et suas crederet mox futuras. Sed illæ interioris hominis cautissimo et fortissimo robore omnes ejus obtuderunt insidias, impetusque fregerunt.

III. In hoc insignis gloriæ comitatu etiam viri Martyres fuerunt, eodem ipso die etiam viri fortissimi passione vicerunt; nec tamen eundem diem suis nominibus commendaverunt. Quod non ideo factum est, quia fœminæ viris morum dignitate prælatæ sint: sed quia et muliebris infirmitas inimicum antiquum miraculo majore devicit, et virilis virtus propter perpetuam felicitatem certavit.

SERMO CCLXXXIII¹.*In Natali Martyrum Massilitanorum².*

I. FORTITUDINEM sanctorum Martyrum sic in eorum passione miremur, ut gratiam Domini prædicemus. Neque enim et illi in se ipsis laudari voluerunt, sed in illo cui dicitur: « In Domino laudabitur anima mea³. » Hoc qui intelligunt, non superbiunt: cum tremore petunt, cum gaudio accipiunt: perseverant, jam non amittunt. Quia enim non superbiunt, mites sunt. Et ideo cum dixisset: « In Domino laudabitur anima mea: » addidit, « Audiant mites, et jucundentur. » Quid caro infirma, quid vermis et putredo esset, nisi quod cantavimus verum esset, « Deo subjicietur anima mea, quoniam ab ipso est patientia mea⁴? » Etenim ut mala omnia pro fide Martyres tolerarent, virtus eorum patientia nominatur. Duo sunt enim quæ in peccata homines aut illiciunt, aut impellunt voluptas, aut dolor: voluptas illicit, dolor impellit. Contra voluptates, necessaria est continentia; contra dolores, patientia. Hoc enim modo suggeritur humanæ menti, ut peccet: aliquando dicitur: Fac, et hoc habebis: aliquando autem, Fac, ne hoc patiaris. Voluptatem præcedit promissio, dolorem comminatio. Ut ergo habeant ho-

¹ Alias de Diversis 42. — ² Hunc Sermonem in antiquo Germanensi Lectionario inter Sermones de S. Vincentio descriperant legendum *in Refectorio*. Massilitano rum martyrum solemnitas incidit in diem 9 Aprilis. — ³ Psal. xxxiii, 3. — ⁴ Psal. lxi, 6.

mines voluptatem, vel non patiantur dolorem, peccant. Ideo Deus contra ista duo, quorum est unum in blanda promissione, alterum in terribili comminatione, et promittere dignatus est, et terrere; promittere regnum cœlorum, terrere de suppliciis inferorum. Dulcis est voluptas, sed dulcior Deus. Malus est dolor temporalis, sed peior est ignis æternus. Habes quod ames pro mundi amoribus, imo pro immundis amoribus. Habes quod timeas, pro mundi terroribus.

II. Sed parum est moneri, nisi impetres adjuvari. Præsens ergo Psalmus, quem cantavimus, docuit nos, a Deo utique esse patientiam nostram contra dolores. Unde invenimus ab ipso esse et continentiam nostram, quæ necessaria est contra voluptates? Habes evidentissimum testimonium: « Et cum scirem, inquit, quia nemo potest » esse continens, nisi Deus det; et hoc ipsum erat sapientiae, scire cujus esset hoc donum¹. » Ergo si habes aliquid a Deo, et nescis a quo habeas, non eris muneratus, quia remanes ingratus. Si nescis a quo habeas, non agis gratias: non agendo gratias, et quod habes perdis. « Qui enim habet dabitur ei². » Quid est plene habere? Scire unde habeas. « Qui autem non habet, » id est, nescit unde habeat, « Et quod habet auferetur ab eo. » Denique sicut idem ait: « Hoc ipsum erat sapientiae, scire cujus esset hoc donum. » Sic et apostolus Paulus ait, cum commendaret nobis gratiam Dei in Spiritu sancto: « Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est. » Et quasi diceretur illi: Unde discernis? secutus adjunxit: « Ut sciamus » quæ a Deo donata sunt nobis³. » Ergo Spiritus Dei, Spiritus est charitatis: spiritus hujus mundi, spiritus est

¹ Sap. viii, 21. — ² Matth. xiii, 12. — ³ I Cor. ii, 12, et Beda et Florus ibid.

elationis. Qui habent spiritum hujus mundi superbi sunt, ingrati sunt Deo. Multi dona ejus habent, sed non colunt eum a quo habent: ideo sunt infelices. Aliquando unus habet dona majora, alter habet minora: verbi gratia, intelligentiam, memoriam. Dona Dei sunt. Invenis aliquando hominem acutissimum, memorem ad incredibilem admirationem: invenis alium parvo intellectu, memoria non tenaci, sed utroque parvo præditum: illum autem superbum, istum humilem: istum de parvis Deo gratias agentem, illum majora sibi tribuentem. Melior est incomparabiliter Deo gratias agens de parvo, quam se extollens de magno. Illum enim qui de parvo gratias agit, magnum Deus admittit; qui autem de magnis gratias non agit, et quod habet, amittit. « Qui enim habet, dabitur ei: qui autem non habet, et quod habet, auferetur ab eo¹. » Quomodo non habet, si habet? Non habens habet, qui nescit unde habeat. Tollitur enim a Deo res sua, et remanet illi iniquitas sua. « Ergo nemo est continens, nisi Deus det. » Habes munus contra voluptates: quoniam « Hoc ipsum, inquit, erat sapientiae, scire cujus esset hoc donum: nemo est continens, nisi Deus det². » Habes munus contra dolores: « Quoniam ab ipso est, inquit, patientia mea. » Ergo « Sperate in eum omnè concilium plebis³. » In eum sperate, nolite vestris viribus fidere. Illi confitemini mala vestra, ab illo sperate bona vestra. Sine illius adjutorio nihil [eritis, quantumcumque superbi fueritis. Ergo ut humiles esse valeatis, « Effundite coram illo corda vestra. » Et ne in vobis male remaneatis, dicite quod sequitur: « Deus adjutor noster est. »

III. Hunc adjutorem, ut vinceret, beatus Martyr habuit, quem miramur, cujus solemnitatem hodie celebramus. Sine illo non vinceret. Et si dolores vinceret, diabolum

¹ Matth. xiii, 12. — ² Sap. viii, 21. — ³ Psal. lxi, 6 et 9.

non vinceret. Aliquando enim victi a diabolo, vincunt dolores; non habentes patientiam, sed duritiam. Ille ergo adiutor affuit, ut donaret ei veram fidem, faceret ei bonam causam, et pro bona causa donaret patientiam. Tunc enim est patientia, quando præcedit bona causa. Non enim et ipsam fidem alius quam Deus donat. Breviter utrumque commendavit Apostolus, et causam pro qua patiamur, et patientiam qua mala perferamus, a Deo nobis esse. Exhortans enim Martyres ait: « Quia vobis donatum est pro Christo¹. » Ecce causa bona, quia pro Christo, non pro sacrilegio contra Christum, pro hæresi et schismate contra Christum. Christus enim ait: « Qui mecum non colligit, spargit². » Ergo, « Vobis, inquit, donatum est pro Christo non solum ut credatis in eum, sed etiam ut patiamini pro eo. » Hæc est vera patientia. Hanc ergo patientiam diligamus, hanc teneamus: et si nondum habemus, petamus; et recte cantamus, « Deo subjicietur anima mea, quoniam ab ipso est patientia mea. »

¹ Philip. 1, 29. — ² Luc. xi, 23.

SERMO CCLXXXIV¹.*In Natali Martyrum Mariani et Jacobi.*

I. HODIERNO die reddendi nostri debiti, propitio Deo, tempus illuxit. Cum ergo devoti sint debitores, quare tumultuantur exactores? Si omnium mentes quietas habeamus, ad omnes potest pervenire quod reddimus. De passione et gloria sanctorum Martyrum Sermo debetur. Quoniam ergo illi gloriosissime passi sunt, patientiam nobis indicunt. Pertulerunt ergo illi turbas sævientes, nos habeamus populos acquiescentes, quia vidimus credentes. Laudanda est Martyrum constantia, sed ei laudandæ quæ sufficit eloquentia? Quando impleo loquendo, quod vestris cordibus factum est jam credendo? Unde autem tantum donum patientiæ? Unde, nisi unde omne datum optimum? Unde datum optimum, nisi unde donum perfectum? Sic enim et ibi scriptum est: « Patientia autem opus perfectum habet. Omne, inquit, datum optimum et omne donum perfectum est descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec momenti obumbratio³. » Ad humanas mentes mutabiles de fonte immutabili descendit patientia, quæ et ipsas faciat immu-

¹ Alias 1 inter editos ex majoris Carthusiæ MSS. — ² Marianus Lector et Jacobus diaconus in martyrologiis celebrantur 30 Aprilis: in antiquo autem Ecclesiæ Carthaginensis Calendario die 6 Maii. Martyrium in Valeriani et Galieni persecutione apud Lambesam Numidiæ civitatem simul consummarunt. — ³ Jacob. 1, 14 et 17.